

stva i pojavnosti Kristove Crkve poprimaju svoju praktičnu ulogu. I ekumenska i dijaloška dimenzija također su, nenametljivo, izrazito uočljive u Brajčičevoj ekleziologiji.

Vrijedno je i korisno ovo izdanje. Pisano je stručno, suvremeno, stilski narativno i esejistički reflektivno. Znanstveno je, a dovoljno čitljivo i jasno; spontano i sustavno. Bez većih je terminoloških, teoloških i filozofijskih opterećenja, iako je teološki i filozofski slojevito građeno. Biblija mu je terminus *a quo* i *ad quem*; sve je njome protkano. Prednost mu je što se nije opterećivalo dogmatskim zaključcima i povijesnim konceptima Crkve; što ne revidira nego gradi. Ekleziološke su mu postavke imanentne, izlaze iz logičnog diskursa; spontano se uključuju u konzistentno cjelovito tkivo. Bit Crkve, u stvari, nije viđena u statičnoj danosti nego u cjelokupnoj stvarnosti Božjega djela i povijesnog *praksisa*, koji kao *theosis* očituje temeljni poziv Božjega naroda u svijetu i vremenu na putu do eshatona.

MOLITVA ZA MILOST SLOVA

Smiljana Rendić, Molitva za milost Slova, GK, Zagreb, 1986.

Petar Zdravko Blajić

Na svečanoj akademiji priređenoj uz proslavu desete obljetnice solinskih slavlja (1976) u crkvi Gospe od zdravlja u subotu 13. IX. o. g. urednik *Glasa Koncila* Živko Kustić predstavio je uglednim uzvanicima našeg crkvenog i javnog života, i svima nazočnima, upravo izišlu zbirku pjesama od 13 soneta hrvatske katoličke novinarke i spisateljice Smiljane Rendić. Voditelj akademije P. Z. Blajić nakon predstavljanja izrecitirao je završni dio IV. soneta: *A Križ je, kažu, vaga svega svijeta, / mjera za vrijeme i prostore ljudi, / jer na njemu je čavlima raspeta / Riječ koja nebo razdera i siđe, / Riječ koja svlada strahove i studi / svih ljudskih tmina, i čovjeku priđe*. Sutradan pred sam početak svečanog liturgijskog slavlja što ga je na Gospinu Otoku u Solinu predvodio hrvatski kardinal Franjo Kuharić uz druge hrvatske biskupe u nazočnosti od oko 50 tisuća vjernika, uz kratke komentare Živka Kustića i uz »zvučnu kulisu« starih crkvenih napjeva iz Solina, dr. Zdravko Blajić i dr. Božo Bulat odrecitirali su svih 13 soneta naizmjenično u dijaloškoj formi, kako su i napisani. Ljepšu, svečaniju i adekvatniju prezentaciju s obzirom na mjesto, na momenat i na publiku, vjerujemo, autorica nije mogla ni poželjeti, gotovo ni zamisliti.

Početak devetgodišnje proslave jubileja Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata bio je 1976. u Solinu a kulminirao je u Nacionalnom euharistijskom kongresu u Zagrebu u Mariji Bistrici. Završna točka na vanjske proslave toga jubileja bila je, dakle, proslava ove godine u Solinu, gdje je sve i započelo. Pa, uz završne proslave toga jubileja Smiljana Rendić, Splitskanca, koju, vjerujemo, ne treba ni našoj katoličkoj ni nekatoličkoj, ni vjerničkoj ni nevjerničkoj javnosti posebno predstavljati, ispjevala je trinaest soneta kao svoju vlastitu pjesničku viziju susreta starih Hrvata ne samo s kršćanstvom nego i s cijelom sredozemnom, odnosno hebrejsko-grčko-rimskom civilizacijom pamćene i pisane riječi, civilizacijom slova. Stihovi su nastali na drevnom Trsatu od 9. rujna do 6. prosinca 1984. i plod su studija, meditacija, ljubavi i inspiracije. Čekali su dvije godine da ugledaju svjetlo dana. *Glas Koncila* izdajući i prezentirajući u najpovoljniji čas ovu zbirku soneta

odužio se je svojoj i našoj najistaknutijoj novinarki, piscu kronike crkvenih zbivanja, reportaža, komentara, kritikâ, književnih priloga..., Smiljani Rendić. Reče netko da je ona naš Ivo Mihovilović, — pa i mnogo više od toga. (Slušajući ovih dana mnogo o Ivanu Paštriću često sam se sjetio Smiljane Rendić i pitao se: da li je itko poslje Ivana Paštrića [Splićanina] kod nas s toliko ljubavi i poznavanja pisao o Židovima?) Znamo mi nju i od drugod, ne samo iz *Glasa Koncila, Veritasa, Službe Božje, Crkve u svijetu, Zvona*... Tko se ne sjeća njezine suradnje u *Kolu, Kritici*... iz sedamdesetih godina, njezinih studija, priloga, kritikâ, polemikâ. Dosta je sjetiti se njezina, sada već gotovo antologijskog članka *Hrvatska izlazi iz genitiva*. Jer, ta intelektualka, kažu, otkad zna za se mnogo čita i sluša, pamti i povezuje, zapisuje i priopćava.

Svoju zbirku Rendićka je nasloвила *Molitva za milost Slova*. To je u isto vrijeme prosbena molitva za dar slova i molitva zahvalnica za dar slova. Da priopći svoju radost i svoju žalost, svoj ponos i svoju molitvu, izabrala je klasičnu formu soneta u kojoj su inače napisani vrlo snažni stihovi novije naše književnosti slične inspiracije (Matoš npr.). Njezina pjesnička vizija nije bez povijesnog oslonca, nije bez svjedočanstva slova, — naprotiv! — bilo da se radi o Porfirogenetovu *De administrando imperio* ili o *Liber Pontificalis* ili o mozaiku u Lateranu ili o bilješcima Izidora Seviljskog u *Cronica Maior*..., a opet sve prema najnovijim znanstvenim tumačenjima tih izvora i dokumenata. Spjevala je Rendićka svoju *Molitvu za milost Slova*, svojih 13 soneta na spomen 1300. obljetnice početka evangelizacije Hrvata godine *Gospodnje 641. kad Papa Ivan IV. Dalmatinac posla knezu Borku opata Martina*. Kao motto stavila joj je Biblijsku izreku (Prov. 3, 9) *Honora Dominum de tua substantia*, a kao Proslav donijela je Porfirogenetovu vijest o Hrvatima, o petoro braće i dvije sestre, i o njihovu dolasku na Jadran.

Naša je pjesnikinja i sama bezbroj puta stajala pred granitnom egipatskom sfingom na Peristilu kao i davno prvi Hrvati i, poslije, tolike generacije. Došla je ta sfinga na obale Jadrana dok smo još bili negdje na iranskim ravnima za *lancima gorâ*. Vjerujemo da se je ovoj zbirci obradovao i pok. Sakač i da su mu uzigrale kosti na rimskom groblju Verano vidjevši da je njegova teorija o iranskom podrijetlu Hrvata našla svoj izričaj i u pjesničkoj formi visoke umjetničke vrijednosti. Vidjevši neke čudne znakove na sfingi naš je čovjek, knez Borko, zaključio da ona mora da pričaju nešto o nekome ili nečemu, a kako je on, knez i njegov narod, bez tih ili sličnih znakova (slova) ustvari osamljen, *sam bez uspomene i bez razgovora*; on je onaj koji postoji, a nema ga u prošlosti i nema ga za budućnost. U drugom sonetu očima starohrvatskog žreca gleda naša pjesnikinja zlu vilu koja nas stalno prati i *tajnim prstima nam steže / srce u obruč od crna akata* i stalno gura u *tamnu šutnju narod Hrvatâ*. Zlokobnica vila jest vila hotimičnog zaborava koja *koprenom crnom pute nam pokriva* i *nažalost svakim danom sve to jače biva*.

Opat Martin sigurno nije došao sam i nije se zadržao tek koji dan. I knez i žrec (sretnog li tandemâ: tron i oltar) s poštovanjem ih primaju, s njima razgovaraju i njihovim željama udovoljavaju. Ocijenili su knez i žrec da to što je sveto tom *monahu časna lika*, te kosti, nisu kosti bezimernih; bit će da *braća u vjeri imena i znaju: Venancij, Dujam, Anastazij*... *sačuva ih pamćenje Latinâ*. Pred križem razrušenih bazilikâ, grobova i pred križem na grudima pobožna opata na *kraju niza pobjednih bojišta / po prvi put se Hrvat sada boji*, jer *postaje slavni naših taborišta / ni glas ni slovo hrvatsko ne broji*. Hrvatski kneže, križ je, *doista, vaga svega svijeta, / mjera za vrijeme i prostore ljudi*.

Slova ispod sfinge i slova iznad Križa kazuju. A Hrvat na putu od Irana do Jadrana i *bez vjekopisa i bez pjesmotvora* došao je u zemlju gdje se zapisujući pamti, gdje se preko slova u povijesti živi. Pred tom spoznajom i kompleksom je li žrec i mogao što drugo zaželjeti nego: *O, kneže, kad bi kobnu vilu crnu / sažgati mogo ognjem sa visina / taj rimski monah s raspelom u ruci!* — A naša vjerna pratilica, naša i majka i sestra i kćerka, hrvatska Tuga i tuga došla je s nama *hodeć iz Irana... sva urešena rubinima ranâ*.

Čudan je i knezu i žrecu Bog časnoga monaha, Bog Latinâ što Riječ se zove, na križu s krunom od trnja. Taj Logos, taj Verbum, ta Rriječ (staro)hrvatski se Slovo zbori: *Iskoni bi Slovo, Iznad razapeta Slova (Riječi) nalaze se tajnoviti znaci — slova, znaci koji pamte.*

I razmišlja knez kako su stari hrvatski bozi i grmjeli i šumili u lugu, no od njih *nijedan ljudsku ne poznaje tugu.* I reče knez žrecu: *Od prvog dana ljudskoga do danas / nijedan, žreče, nije umro za nas. Dragi su bili ti (staro) hrvatski bozi, ali žrec ipak pošteno uvida: Bogovi naši nemaju svjedokâ / koji bi za njih dali krv iz žila... A kosti tuđe imenu Hrvata, / za koje rimski monah zlato nosi, / svjedoče, kneže, Riječ utjelovljenu, / u teški ljudski hod ucjelovljenu, / raspetu na Križ u krvavoj rosi...*

Car Heraklije, pobijedivši Perzijance u bitki kod ruševina Ninive, i dobivši od njih ugovorom Sveti Križ uzivisio ga je na mjestu Raspeća u Jeruzalemu 14. IX. 628. Crkva slavi 14. rujna Uzvišenje Svetoga Križa na spomen toga čina cara Heraklija, i baš kada su ovi stihovi Smiljana Rendić bili čitani pred tako brojnim poklonicima Svetoga Križa bio je blagdan Uzvišenja Svetoga Križa. Budući da smo došli iz krajeva gdje jezici romane bez pismenâ, knez Borko želi da držeći se sada svojih ugovora i savezâ vojničkih i pravnih *steknemo zemlju pisanih imenâ.* Sazrela je u knezu jasna želja i glad za trostrukim slovima; ta želja i glad pretvara se u molitvu: *O da nam milost Slova (Verbuma, Riječi) bude dana, / i krolju Riječi upiše se jasno / ime Hrvata u Knjigu života.*

A što s onom vječnom pratilicom, i majkom i sesterom, hrvatskom tugom? Kad opat Martin donese u Rim kosti mučenika, *neka izreče riječ zagovornika, / zamolbu smjernu za narod Hrvatâ: / da Ivan biskup, stolnik Laterana, / namjesnik Riječi, sluga Božjih slugu, / zazove na nas svjetlo sa visina: / da Riječ obasja tamu naših rana, / da svetim Križem Riječ otkupi tugu...*

Zahvaljuje knez, moli i zapovijeda da darujemo sve što jesmo za zraku što pada / s Križa sa znakom trostrukih pismena, a sve na zator vile hrvatskoga jada, / za milost Slova hrvatskih vremenâ, / za pisan put do nebeskog Grada. Bira knez i kune se: *Za vjeru tvrdu kao alem kamen / krolju nek teče kroz stoljeca duga / slava Hrvatâ, mučeništvo vojno, / a mjesto svjedočanstva nek je polje bojno!*

Nakon takve zakletve uskliknuo je žrec: *Proročka sila osjeni te, kneže... Nećemo više biti nepoznati... od svoje biti hvalu ćemo dati.* Ponesen tako knez će produžiti sa zakletvom, molitvom i željom: *Sve svoje vijeke stajat ćemo tako / u znaku Krvi što sa Križa teče / iz srca Riječi u čovječjem liku. A breme Riječi nek nam bude lako, / i jaram sladak. — Sad pođimo, žreče, / poljubac mira dati poslaniku.*

Zar ne, svaki je stih, štovišće, gotovo svaka je riječ iz povijesti izvučena, kroz teologiju provučena, nadahnućem zalivena, izbrušena. Svaki se sonet doimlje kao zasebna cjelina koliko i dio čitave cjeline. Rijetko nam se posreći da je u istoj osobi i znanstvenik i teolog i vjernik i rodoljub i pjesnik, pjesnik navlastito, kao što se je u ovoj zbirci soneta iskazala, ne prvi put, Smiljana Rendić.

Iako je ovo izdanje zbirke sonetâ *Molitva za milost Slova* svojevrsno divot-izdanje ipak, da je u manjoj žurbi rađeno, moglo je biti još bolje. Treba spomenuti da je svaki sonet popraćen crtežom i jednim glagoljskim slovom iz evanđeoske rečenice *Iskoni bi Slovo.* Crteže je izradio akad. slikar, svećenik Zlatko Latković. Zbirka je već, čuje se to, ocijenjena i »s lijeva i s desna« kao izuzetna pojava na našem književnom tržištu i treba učiniti da u jednostavnijem izdanju (a to znači i jeftinijem) bude dostupnija ljubiteljima poezije nadahnute našom poviješću, vjernički doživljene i umjetnički izrečene pa bilo i u formi klasičnog soneta od kojega smo se nekako odviknuli. Jer, ovi su stihovi takvi da, što se više čitaju, bivaju jasniji i jači; zagrijavaju i oplemenjuju. Čuje se i to da su već zaingtrigrali i neke naše skladatelje.